

ИНДИГИР УОТТАРА

Муома улууһун
общественной-политической хаһыата
indigir-uottara@yandex.ru

12+

Хаһыат 1953 сыллаахха олохтоммута
Сэрэдэбэ, субуотаба тахсар

2020 с. БЭС ЫЙЫН 6 КҮНЭ СУБУОТА № 45 (5575)

В республике

Айсен Николаев рассмотрел экономическую устойчивость предприятий энергетики и коммунального комплекса

Глава Якутии Айсен Николаев 1 июня в рамках заседания регионального оперативного штаба по обеспечению устойчивости экономики рассмотрел деятельность предприятий энергетики и коммунального комплекса республики: ГУП «ЖКХ РС (Я)», ПАО «Якутскэнерго», АО «Сахаэнерго», АО «Саханефтегазбыт», АО «Сахатранснефтегаз».

«От экономической стабильности данных предприятий напрямую зависит жизнедеятельность республики в целом. Мы должны сделать всё необходимое для того, чтобы в условиях угрозы распространения коронавирусной инфекции не только обеспечить их бесперебойную деятельность, но улучшить их производственные показатели», – подчеркнул Айсен Николаев, обращаясь к участникам совещания.

В режиме видеоконференцсвязи руководители ГУП «ЖКХ РС (Я)», ПАО «Якутскэнерго», АО «Сахаэнерго», АО «Саханефтегазбыт», АО «Сахатранснефтегаз» доложились о текущем состоянии дел и принимаемых мерах по обеспечению стабильного функционирования предприятий. Среди проблемных вопросов они озвучили снижение сбора платежей с предприятий и физических лиц за потребленные энергоресурсы, тепло- и газоснабжение, перенос сроков реализации и сокращение объёма расходов ремонтных и инвестиционных программ, рост дебиторской задолженности и увеличение затрат на

профилактические мероприятия.

Как сообщил генеральный директор ПАО «Якутскэнерго» Алексей Стручков, сложившаяся ситуация, связанная с распространением коронавирусной инфекции, непосредственным образом повлияла на деятельность компании. С конца марта текущего года общество несет серьёзные потери по части сбора платежей за отпущенные энергоресурсы. Сборы за электрическую энергию по сравнению с аналогичным периодом прошлого года в апреле снизились на 34%, в мае – на 22%. Ряд проблемных вопросов компания решает совместно с ПАО «Русгидро».

У ГУП «ЖКХ РС (Я)» за апрель текущего года сборы платежей с физических лиц снизились на 24%. При этом генеральный директор предприятия Виталий Чикачев отметил, что ГУП «ЖКХ РС (Я)» включено в перечень системообразующих предприятий российской экономики и претендует на получение господдержки.

АО «Сахатранснефтегаз» в 2020 году планирует сохранить объём поставок газа

конечным потребителям на уровне 1 574,8 млн кубометров. АО «Сахаэнерго» и АО «Саханефтегазбыт» озвучили необходимость субсидирования части затрат на досрочный завоз топливно-энергетических ресурсов в районы Крайнего Севера. Для снижения влияния негативных факторов на финансово-хозяйственную деятельность АО «Сахаэнерго» планирует снизить операционные расходы на 57 млн рублей.

По итогам совещания Айсен Николаев отметил, что рассмотрение текущей деятельности предприятий коммунальной отрасли и энергетики показало, что у каждого предприятия имеются свои проблемные вопросы, но они больше носят текущий характер. «У предприятий коммунального комплекса и энергетики республики проблемы связаны с тарифной политикой, неплатежами предприятий и населения за потребленные энергоресурсы, неотрегулированностью предоставления субсидий. Эти вопросы бьют по организациям коммунального комплекса гораздо больше, чем последствия коронавируса. Поэтому в рамках работы оперативного штаба необходимо также заниматься решением текущих вопросов данных предприятий», – подчеркнул по итогам рабочего совещания Айсен Николаев.

Пресс-служба Главы и Правительства РС (Я).

Бэс ыйыгар хас да күн өрүүбүт

Бэс ыйын 12 күнэ — Арасыйа күнэ. Үлэлиир дьон үс күн өрүүллэр, бэс ыйын 12 күнүттэн 14 күнүгэр диэри. Чэппиэргэ, бэс ыйын 11 күнүгэр, үлэ бириэмэтэ биир чааһынан кылгаан биэрэр.

Бэс ыйын 21 күнэ — Ыһах күнэ. «О дополнительных нерабочих праздничных днях в Республике Саха (Якутия)» сокуонна олобуран, бу күн өрөбүл күнүнэн аабыллар. Бу сырыыга бэс ыйын 21 күнэ өрөбүлгэ түбэхринэн, бэс ыйын 22 күнүгэр эмиз сыһыанабыт.

Быйыл бэс ыйын 24 күнүгэр өрүүр буоллубут. Ол курдук, дойду бэрэсидьиэнэ Владимир Путин этиитинэн, бэс ыйын 24 күнүгэр Москваба уонна атын куораттарга Кыайыны параада ытыллар.

edersaas.ru сайтан.

СИРИ СИКСИГИНЭН

СӨ. Ил Дархан Айсен Николаев Арктика кытылынан тайаан сытар улуустарга саахалланар уонна хаарбах туруктаах дьиэлэртэн босхолонууну сүрүн соругунан ааҕар. Ол туһунан кини социальной ситимнэринэн аһаҕас эфирингэр эттэ.

Айсен Николаев эппитинэн, өрөспүүбүлүкэ үүнэр сылга 100 тыһ. кв. м хаарбах дьиэттэн дыно көһөрөр сорук турар. Регион хотугу өттүгэр ыраах, суола-иһи суох улуустарыгар бу кыһалга тыһын суолталаах.

«Сорук ыарахан, боростуой буолбатах. Манна муниципалитеттар күүскэ ылсан үлэлиэхтэрин наада. Биллэн турар, тутуу комплекс үлэтигэр эмиэ улахан тутулукутаах. Миэрээр ылылаллар. Бу ыарахан соругу хайаан да быһаарыахтаахпыт», — диин өрөспүүбүлүкэ лидерэ эттэ.

***

РФ. Госдумаҕа бастакы оҕону көрөн оморор дын босуобуйатын алын кээмэйин икки төгүл улаатыннарар туһунан сокуон барыла үһсэ ааҕыга ылылынна. Босуобуйа кээмэйин улаатыннарар туһунан этиини ыам ыйын 11 күнүгэр РФ Президентэ Владимир Путин иһитиннэрбитэ. Кини этэринэн, ыйыллыбыт өйбүлү үлэтэ суох дын, ол иһингэр устудьуоннар ылааллар. Бэлиэтиир буоллаха, бу судаарыстыба өйбүлүн социальнай көмөҕө наадыгар эдэр ыаллар туһаныахтара. 1995 сыл бэс ыйын 1 күнүттэн «Оҕолоох граждандарга судаарыстыбаннай босуобуйа туһунан» 81 №-дээх федеральной сокуонунан биэргэммит оҕону көрөн оморор босуобуйа алын кээмэйин базовой чааһа 6 752 солк. диэри үрдүүр. Үлэтэ суох 1,5 сааһыгар диэри оҕо көрөн уопускаҕа оморор ийэлэргэ төлөнөр. Ыйыллыбыт босуобуйа кээмэйэ оройуоннааҕы коэффициентинан манньк кээмэйинэн анаһаҕа: Манньк өйбүлү бэс ыйын 1 күнүттэн 3 тыһ. тахса ийэ туһаныаҕа. Сылга бирдэ олунньу 1 күнүттэн ыйга биридэ бэррилэр бастакы оҕону көрөн оморор дын босуобуйата РФ Бырабытталыстыбатын быһаарытыгар сөп түбэһиннэрэн индексацияланар.

***

СӨ. Үп министэриститэтин дааннайынан, өрөспүүбүлүкэ COVID-19 сыстыганнаах ыарыһы кытта охсуһууга 2 млрд. тахса солк. ананна, СИА суруйар. Бэс ыйын саҕаланыыта федеральнайдаагы уонна регионнаагы бюджеттартан 2,092 млрд. солк. коронавируһу утары охсуһууга ананна, ол иһингэр өрөспүүбүлүкэттэн — 688,2 мөл. солк. Үбүлээнин доруобуйа харыстабылын систиэмэтин тупсарыыга, куйкалары арыһыыга, медицина үлэһиттэригэр уонна хонуктаах социальной тэриэлтэлэр персоналларыгар эбии төлөбүрдүргэ, 65-тэн үөһэ саастаахтары өйөөһүнүгэ тырыһыллына. СИА-ҕа доруобуйа харыстабылын министэриститэтин иһитиннэрбитинэн, ыарыһахтарга анаан 1523 куйка миэстэ тэриллибит, ол иһингэр 220 миэстэ «кислород» тардыллылаах, 177 реанимационнай ИВЛ аппарата холбонуулаах. Барыы хайдах кирибитинэн көрөн бири кинини эмтээһингэр ортотунан 420 тыһ. солк. тутуулар. Билигин коронавируһу кытта охсуһууга 2551 медицина үлэһитэ ылсар.

СИА матырыйаалларынан.

Нэһилиэк олоҕо

ОБОЛОРБУТ БАРАХСАТТАР

ТӨБҮЛЭХ. «Сулустаан» уһуяанна бири умуллубат күн буолла. Бэлэмнэни бөлөх оҕолоро уһуяаннарын кытта быраһаайдаһар кэмнэрэ, билиигэ-көрүүгэ тардыһан, оскуола боруогун атыллыыр дыро күннэрэ тийэн кэлиэ.

Бэрт кэрэтик киэргэтиллибит актотвай саалаҕа иитиллээччилэр, иитээччилэр, төрөппүттэр муһунулар. Аны күһүн оскуолаҕа кириэр оҕолорбут бири-бири хотоон ааҕа-ааҕа киридилэр. Тэрээһини истин-ылбаҕай тылларынан иитээчи Нь. Е. Гуляева ытта. Оҕолор «Таптаалах уһуяамыт» ырыаны ылаатылар. Ытыааччы оскуолаҕа аналлаах соруахтары оҕолорго биэрэ, оҕолор эппиэттэһэн иһэллэр, эмискэ чуораан чугдаарар, уроук саҕаланар, бэркэ ыксаабыт Билбэтчэй балта Билбэтчээнэ (төрөппүт А. П. Никулина) ыксаан кириэр, «һуу, хата хойугаабатым» диин үөрэр. Ытыааччы киниттэн ону-маны ыйытар, кыыс сыһа эппиэттэрин оҕолор көннөрөн иһэллэр. Кыыс суумкагыгар наадата суох тэриллэри укта сылдьар эбит, оҕолор туох наадалаагынын ыйан-сүбэлээн биэрэллэр. Билбэтчээнэ махтанан баран тахсар. Онон оҕолор оскуолаҕа кириэллэригэр бэлэмнэхтэрин көрдөрдүлэр. Улахан бөлөх оҕолоро эбэрдэ хотоон аахтылар. Салгы уһуяан иитээччилэригэр Ньургуйаана Егоровнаҕа, Алла Ивановнаҕа, Северина Семеновнаҕа, итээччи көмөлөһөөччүлэригэр Алена Аркадьевнаҕа, Индилена Александровнаҕа, Надежда Алексеевнаҕа, уһуяан салайааччытыгар Айтилина Евгеньевнаҕа, медсестра Туйаара Петровнаҕа, кэлэктип бары үлэһиттэригэр махтал тыллара этилиннилэр. Айтилина Евгеньевна быйыл оскуолаҕа кириэр Анюта Гуляеваҕа, Сулустаан Никулинна, Эрсан Старковка, Леня Старковка, Алеша Стручковка, Коля Нучечановка уһуяан тэрээһиннэригэр көхтөөх кыттыларынын иһин грамоталары, дипломнары, бэлэхтэри туттартаата. Ол курдук Анюта «Мисс

Очарование», Сулустаан «Душа группы», Эрсан «Мистер Степенность», Леня «Мистер аккуратность», Алеша «Мистер Весельчак», Коля «Мистер Многогранность» ааттары ыллылар. Салгы төрөппүттэр эбэрдэ тыллары эттилэр, уһуяанна «Бичик» кинигэ кыһата бэчээттэбит сахалыы кинигэлэри

бэлэхтэтилэр, минньигэс туордунан күндүлээтилэр, оҕолорун кытта уһуяан олбуругар хатын маһы омортулар. Түмүккэ бары күргүөмүнэн кырай халлаанга араас өгнөөх шариктары көтүттүлэр.

***

Орто оскуолаҕа үөрэх түмүктэнэн, алын сүһүөх кылаастар салайааччылары (Е. П. Кириллина, Л. Н. Седалищева, З. И. Слепцова, М. И. Сивцева) үөрэнээччилэргэ турслету ыттылар. Оҕолор икки хамаандаҕа араһан «Смешарики» (хам. Мирик Ковлеков), «Звезда удачи» (хам. Айти Слепцова) бастаан «сапердар» оонньууга, онтон «разведчиктарга» күөн көрүстүлэр. Маны таһынан үс түһүмэҕи (мэһэйдэх балаһа, хонтуруолунай пакет уонна Кыайы 75 сылыгар уруһуйга күрэх) аастылар. Кириилээх түһүмэхтэр кэннилэриттэн «Звезда удачи» инники түстэ, оҕолор кэрэ айылҕалаах Чуумпу Кытылбыт туонагыгар үөрэн-көтөн, сүүрэн-ойуоккалаан астына оонньоотулар, сынньаннылар. Хамаандаларга минньигэс бириистэр туттарылынылар.

Людмила СТРУЧКОВА.

Российской Федерацияга

Куластааһын кэнниттэн 50-ча сокуону ылыныахпытын наада

«Конституцияҕа уларытылары ылыныахпытына, 50-ча саҕа сокуону ылыныахпытын наада, — диин Госдуума бэрэссэдээтэл Вячеслав Володин «Россия 24» ханаала интервьютугар эттэ. edersaas.ru суруйар.

Вячеслав Володин бэлиэтэбитинэн, Конституцияҕа уларытылар «социальной судаарыстыба» өйдөбүлүн ситэрэн-хоторон биэрэллэр, чопчу ис хоһоонулар.

Холобур, сыллата биэнсийэ булгуччулаах индексацията, хамнас алын кээмэйэ тийинэн олоруу алын кээмэйиттэн намыһах буолуо суохтааҕа, о.д.а. Конституцияҕа ыйыллыбыт, холобур, доруобуйа харыстабылын хаачыстыбалаах өнөтүнэн туһанар граждандар бырааптарын, тустаах сокуоннарын биэргэтэн бириэхтээхтэр.

— Конституция — билиги сүрүн төрүт сокуоммут, ол онтон тирэҕирэн, атын сокуоннары ылынабыт, олохпут онкулун онгостобут, үрдүк таһымна таһаарабыт. Ити олус улахан суолталаах, ону өйдөхпүтүн наада, — диин Госдуума бэрэссэдээтэл Вячеслав Володин эттэ.

СИА.

Летний отдых детей

ФОТОКОНКУРС «МОЙ ДВУХКОЛЕСНЫЙ ДРУГ»

национальной культуре, теме охоты и рыбалки, а также любимым мультфильмам.

Оценивало конкурс компетентное жюри, в состав которого вошли организаторы конкурса. Выбрать лучшего было нелегко. Глубина идей, сложность исполнения и творческий подход каждой семьи – все это достойно восхищения. По итогам фотоконкурса среди мальчиков 1 место занял – **Хабывтов Валерий**, ученик 8 класса Соболюхой СОШ, 2 место – **Слепцов Роман**, ученик 3 класса Момской НОШ, 3 место – **Никулин Сулустан**, 1

все получили заряд положительных эмоций.

Подобные конкурсы помогают детям и взрослым проявить свою фантазию, превратив обычный велосипед в нечто поразительное и удивительное. Активные, инициативные, жизнерадостные родители – хороший пример для своих детей. Совместное участие в таких конкурсах сближают детей и родителей, что благотворно влияет на их взаимоотношения. Думаем, что в будущем такой фотоконкурс станет доброй традицией и с каждым годом будет собирать все больше участников.

Спасибо всем, кто принял участие в организации и проведении конкурса! Оргкомитет выражает огромную благодарность спонсорам конкурса – индивидуальным предпринимателям: Габывшеву В. Н., Егорову П. Р., Ивановой Т. В., Карповой Н. Н., Мальсагову М. А., Муталиеву А. Х., Недвига Е. Н., Сокоротовой В. И., Фазульяновой С. С., Фазульяновой Н. Ю.

Л. С. СЛЕПЦОВА,
специалист отдела молодежи
администрации МО «Момский район».
О. А. ТАБУНАНОВА,
инспектор ПДН Отд МВД России по
Момскому району.

С 20 мая по 1 июня 2020 г. в рамках мероприятий к Международному дню защиты детей в Момском районе прошел необычный дистанционный фотоконкурс «Мой двухколесный друг», организованный Отделением МВД России по Момскому району, отделом молодежи и комиссией по делам несовершеннолетних и защите их прав администрации Момского района.

Несмотря на введенный режим повышенной готовности и усиление карантинных мер, в фотоконкурсе приняли участие 36 работ учащихся Тебюляхского, Соболюхского, Улахан-Чистайского и Момского национальных наслегов.

Целью данного конкурса является формирование положительного имиджа семьи, пропаганда семейных ценностей и традиций, творческое самовыражение молодых семей, популяризации велоспорта.

Каждая семья творчески подошла к оформлению транспортного средства. Все велосипеды были настоящими шедеврами, изготовленными руками любящих родителей и самих детей. Идеи оформления были самыми разнообразными: были работы, посвященные 75-летию Великой Победы,

класс, Тебюляхская СОШ.

Среди девочек 1 место заняла **Новгородова Тиана**, 3 класс, Момская НОШ, 2 место – **Хабарова Куннэй**, 1 класс, Соболюхская СОШ, 3 место – **Слепцова Алиана**, 3 класс, Момская НОШ.

«Лучшей из лучших» была признана работа Неустроева Ильи, ученика 3 класса Момской НОШ, ему вручен супер-приз – велосипед, который был любезно предоставлен спонсором конкурса Фазульяновой Саргыланой Семеновной. Награды получили не только победители, но и все участники. Но самое главное –

Конституцияба куоластааһыны тэрийиэгэ ыраах сытар нэһилиэктэргэ бөртөлүөтүнэн тийиэхтэрэ

Саха сирин кытыы нэһилиэнньэлээх пууннарын 8000-тан тахса ээринэ олохтооҕо конституцияба уларытыылары киллэрингэ эрдэ куоластаахтара. Быыбардыыр хамыһыйалар сотрудниктара кинилэргэ бөртөлүөтүнэн, вездеходтарынан уонна уу мотуордарынан тийиэхтэрэ. Бу туһунан ТАСС-ка өрөспүүбүлүкэ киин быыбардыыр хамыһыйатын сэкирэтээрэ Эльвира Мьяриянова эттэ, дьээн СИА суруйар.

Россия президентэ Владимир Путин конституцияба көннөрүүлэри киллэрингэ куоластааһын күнүн — от быйын 1 күнүгэр анаабыта. Онно анаан быйаахха илии баттаабыта. РФ киин быыбардыыр хамыһыйата куоластааһыны ити эрэ күннэ буолбакка, эрдэ эмиэ тэрийэр туһунан быһаарыы ылына.

«Ыраах, суола-ийнэ суох нэһилиэнньэлээх пууннар

олохтоохторугар анаан эрдэтээни куоластааһын үгэс быһыытынан ытыллалар. Эппиэттээх үлэһиттэр сиринэн, уонна уонна салгынынан айанныахтара. Эрдэ куоластааһын 20 хонук иннинэ сабаланабыта, онтон эрдэлиир сатамат», — дьээтэ Мьяриянова.

Хамыһыйа үлэһиттэрэ быыбардааччыларга бөртөлүөттэринэн, вездеходтарынан уонна уу техникаларынан айанныан тийиэхтэрэ. «Былаан быһыытынан 500 ыраах, суола-ийнэ суох нэһилиэнньэлээх пууну хабыахтаахпыт. Онно 8 тыһыынчаттан тахса киһи олорор — табыһыттар, сылгыһыттар, балыксыттар, метеорологтар, сир баайын туһаба таһаарааччы тэрилтэлэр үлэһиттэрэ», — бэлиэтээн эттэ сэкирэтээр.

СИА.

«Искра» совхоз аатырбыт директора, Россия тыатын хаһайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Ленин орденын, Бочуот Знага орден кавалердара, Муома оройуонун Бочуоттаах олохтооҕо Николай Ильич Слепцов ыам ыйын 9 күнүгэр төрөөбүтэ 90 сааһын (1930-1995) туолан ааста. Бүгүн бэйэтин ахтытын, кини туһунан ахтыны бэчээттибит.

Оҕо сааһым

Мин сэри сааланытыгар уон биір саастаах этим. Оччолорго колхозка оттуур этим. Тарабукин Иван Михайлович таабыллыыра, ким төһөнү үлэлээбитэ күнүнэн биллэн иһэрэ. Иван Михайлович таабыллыырга үөрэтэрэ. Үс кылаас үөрэхтэх киниттэн олус грамотнайа, бэркэ суоттуур этэ. Колхоз тэриллитигэр суотчуттаабыта.

Сэри буолбутун бастаан Иннокентий Ильич отчуттары кэрий сылдыар кэмгэр иһитинэрбитэ. Онно ынырык сураҕы сүһөхпүтүгэр туран истибиһпит. Бастаан кэллэбин, саната-ингэтэ суох, арбы-сарбы буолбут көрүннээбэ. Ийэм ыалдыбыт дуу дьэн сэрэйэ сатыыра. Оччолорго дойду бүтүүнүгэр дойду иһин, фронна, дьоммутугар көмөлөһүбүн дьэн үлэ девинэ сааламмыта. Кини барыта олохтуун, үлэлиин, быһыылыын-майгылыын уларыыта. Ким барыта туруммута. Оччолорго оскуола саарыарда айы стройга турдуубут. Эргэ оскуола үрдүттэн олоһорбут, үрдүттэн үөрэнэрбит. Балаҕан дьы, көмүлүк оһох, аттыгар туруору учууталлар дьыэлэрэ уонна туох да суох этэ. Билбиһпит саас хайыһар, лапта, сайын харайканы быраҕыы буола, кыһын тымныыга дуобат, саахымат, балалайка, гитараҕа, мандолинаҕа оонньуурга үөрэтлэрэ. Онон үксүбүт сатыыр этибит, үөрэтии күүһүнэн. Учууталларбыт Ушницкай Захар Андреевич, Даниил Михаил Петрович, Степанов Гаврил Филиппович үөрэппиттэрэ начальнай кылааска, манна, эргэ оскуолаҕа. Оччолорго оскуола үрдүнэн 20-тэн таһа этибит. Хабарова Е.Н., Громова М.Е., Слепцова А.Д., Слепцова М.А., Громова П.М., Слепцов П.Е., Хабарова М.С., Тарабукин И.Е. у.д.а. иэтиэл кылаастарга үөрэммиһпит. Дьоботторум билигин күн сиригэр суохтар: Слепцов Илья Васильевич, Слепцов Афанасий Афанасьевич, Черов Афанасий Арьянович, Слепцов Прокопий Иванович, Слепцова Евдокия Степановна (Мария Степановна эдьийэ) олус дьэн доһордуу этибит, билигин хараастан ааһабын, кинилэр хас биірдии мөссүөннэрин санаан кэллэхпинэ. Дуяны кытта, биір паартаҕа түөрт сыл олоһорбут. Мэник-тэник этим, ону өрүү көмүсүһэрэ.

Онтон маннааҕы оскуоланы бүтэрэн, 1943 сыллаахха Муома толорута суох орто оскуолатыгар үөрэнэ кириһипит. Наар күһүн, саас атынан айанныырбыт. Онно куруутун Мария Афанасьевна кытта мэнэстэрим. Инибэр тугу эмэ көрөөрү иннэри олодохпуна, таһыллар этим эдьийим Маайагтан. Хонууга кириэн 5,6,7 кылаастарга 56-58 оҕолор «А», «Б» кылааска араарыллан үөрэнэн бүтэрбиһпит, оробуона, сэри бүтэр сыһаар. Сорохтор, араас биричинэнэн ситэ үөрэммэтэхтэрэ. Эдьийим Мария Афанасьевна таһаһытын сууйан, көрөн-харайан, Афоня биһигини оҕолуура. Наһаа аһыныгас, үчүгэй санаалаах этэ. Элбэх оҕолор

буолан, элбэх доһордоммутт. Ол барахсаттар, күн сиригэр билигин суохтар. Егор Михайлович, Алексей Гаврильевич, Василий Егорович, Афанасий Федотович у.д.а. Үлэһит да, үөрэхтэригэр да дьобурдаах дьоннор этилэр. Перловай куруппа 100 гр, 200-300 гр килиэп, арыы дьэн суоҕа, саахар дуома, хайдах тыыннаах хаалбыһыт буолла. Улахан дьонно ыйга 2 кг хара бурдук бэрлилэрэ, кытаанах балаһыанна этэ. Ити ыар сыллар миэхэ, мин олоһор кытаанах оскуоланан буолбуттара. Араас үтүө бэйлээх дьон көмөлөрүнэн киһи буолбутум. Улахан баһыбаларын, күн сириң үтүө санаалаах дьонно.

Слепцов Николай Ильич.

Үтүө киһи аата өлбөт-сүппэт

Николай Ильич Слепцов туһунан кэриэс-хомурус тылы суруйуу субу курдук дөбөнүк кэлэ охсуо дии санаммат этэ. Кини төрөөбүт кыраайын кыһалыгыттан тахсыбыт, дьонун-сэргэтин бары үчүгэйдэн, кэскиллээх санаатын инэриммит дьоннортон биридэстэрэ. Олох ситимнээх. Ол ситими биридиэлээн личностар тус бэйэлэрин дьобурдарын уонна олоһу салгыыр, тыынныыр үлэлэрин-хамнастарын нөнүө уһааран таһаараллар дьэн өйдөбүллээхпин. Сити өлбөдүйүбэт көрдөбүлү Николай Ильич Слепцов олус диринник өйдүүрэ уонна өйөөбүтэ.

Өйдөөн-санаан көрүүбүн, кини олоһун сүрүн хайыскаларыгар сыһыаннааҕы.

Саха сириң хоту сытар улууустарыттан биридэстэрэ Муома улууһа. Урут атынан, табанан айаннаан ыйы-ыйынан Муомаҕа тийээлэрэ. Онон киһи сирдэртэн үөрэх-сайдыы, культуура, тыа хаһайыстыбатын өттүнэн хаалыылара улахан этэ. Сүрүн олохтоохтор таба итиитинэн, булдуунан дьарыктанар буоланнар, сылы-сыллаан ыстаадаларын кытта тэннэ көсүһэ сылдьалара.

Кэлин салгың суола аһыллан, Ус-Ньараттан Ан-2 самолет көтөр буолан, сүрүн бордодукталарын таһыналлара. Ол олохтоохтор наадыһыларын ыраабынан толорбот этэ. Сыйа олох сайдан, үөрэх-билии тэнийэн, олохтоох кадрдар төрөөбүт-үөскэбит оройуоннарын оскуоаларыгар, колхозтарыгар үлэһи хаалалара.

Хас да кыра колхозтар холбоһоннор кинилэр базаларыгар «Муома» совхоз тэриллэн билигин да үлэһи олоһор. Совхоз биір саамай ыраах нэһилиэгэ Улахан Чыыстай буолар. Улуу кииниттэн Хонууттан 450 км тэйиччи сытар буолан, салайарга уустуктардааҕа. Отделениеҕа урукку колхоз председателэ Николай Ильич Слепцов управляючайынан үлэһи олоһор, 1976 сыллаахха сана тэриллит «Искра» совхоз директоруна ананан 20 сыл үлэлээбитэ. Николай Ильич, кырдык да, салайар дьобурдааҕа, дьон санаатын түмэр кэпсэтиилээбэ, үлэни сатаан аттаран, былааннаан ытар, ырааҕы өтө көрөн

үлэһири салайааччы быһыытынан сыаналыбын.

Өрөспүүбүлүкэ биір ыраах сытар совхоһун быһыытынан сырыы-айан эрдээбэ. Ону быһаарга массына сылдыар суолун боппуруоһун тоһоһоһон туруорсан аҕыйах сылыннан Хонуу – Улахан Чыыстай, Улахан Чыыстай – Аартык, Улахан Чыыстай – Угольнай – Зырянка суоллара аһыллыбыттара. Саамай туттаах боппуруос бордодукта, горючай, таас чох тэйийитэ быһаарыллыбыта. Итинэн уоскуйан хаалбакка Николай Ильич салгыы бэрт элбэх туруорсуунан, сыранан урукку кыра порду улаатыннан, улахан самолеттар түһөр портарын бэйитин күүһүнэн онорторон Дьокуускай – Сааһырт – Зырянка салгың суола аһыллыбыта да элбэҕи этэр.

Табаһыттар олохторунан-дыаһагарынан күннэтэ дьарыктанар буолан, үлэни чөлчөктөр сылтан Николай Ильич табаһыттарга анаан ыстаадаҕа олоһор дьыэлэри, баанньыктары туттарары таһынан, оскуоалары аһан үлэлэһитэ улахан ситиһиитэ буолар. Ыстаадаларга самолет түһэр площадкалара, хастыы эмэ биэрэстэлээх уһуннаах харааллары онорторбута салайааччы киһи далаһыннаах салайар үлэтин түмүгэ этэ. Тыа сиригэр үөскэбит киһи быһыытынан хаһайыстыбаннай үлэни таба тэрийэн, «Искра» совхоз сылтан сыл ахсын материальной базата бөһөргөөн иһиитигэр бөһө тирэх буолбута. Совхоз кыабыркан, оройуонна эрэ буолбакка, өрөспүүбүлүкэ тийэ биллибитэ. Үлэ үгүс көрүнэ техника күүһүнэн толоруллара. Хоту сир олохтоохторун дьыэлэригэр киһи итиллэр система тардыллан дьыэлэр итибиттэрэ. Сааһырт бөһөүлэгин тутууга сана тиһитээх дьыэлэриң сылтан сыл ахсын эбиллэн дьэндэйдэн испитэ көрүөхтэн үчүгэйэ, бөһөүлэ көрүнүн тупсарбыта.

Тутуу барар буолан, 10 бөһөүлэ типовой гараж, столярнай уонна иһтэнэр мастерскойдар, 250 саһыл итиллэр фермата, 50 миэстэлээх детсад, 100 сүөһү кириэр типовой хотоно, спортзал, культура дьыэтэ у.д.а. үлэбэ киллэриллибиттэрэ да элбэҕи этэр.

Киһи быһыытынан Николай Ильич олус аламаҕайа, көрдөөх сытыы тыллааҕа, табаарыстарыгар болһомтолоохтук сыһыаннаһара. Кэргэнигэр, оҕолоругар дьобун наада этэ.

Совхоз бары өттүнэн бөһөүгүүрүгэр дьобурун ууран, билиитин-көрүүтүн биэрэн үлэлээбитин бэлиэтээн «Ленин», «Бочуот знага» орденнарыннан наһарадалааммыта, «РФ тыатын хаһайыстыбатын үтүөлээх үлэһит» аат инэрлибитэ.

Үтүө санаалаах, бэринилээх үлэһит Николай Ильич Слепцов эрдэ олохтон туораабыта хоһомтолоох. Кини үтүө аатын-суолун үйэтиитигэр унуоҕар бюһа туруорулуутугар уонна өйдөбүннүк ахтыы кинигэтэ таһарынан тустаан мин өттүбүттэн көмө оноһулунна.

М. Е. НИКОЛАЕВ,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин
бастакың президентэ. 2000 с.

Матырыяаллары А. М. Дегтярев
аатынан эвен музейын архыыбыттан В. А.
Баишева бэлэмнээтэ.

Оскуолаға үөрэнэр сылларбар кыһынны үһүн өрөбүлгэ аймахтарбар Собоолооххо бара-кэлэ Кумах Сыһыга Сэмэнчиктэр диэн ыалга,

тымныыттан киирэн, сылаас чэйи сыпсырыа охсон тахсар үчүгэйэ... Кэлин Кумах Сыһы сиригэр үктэннэххэ, бу ыалы үчүгэйдик да саныырым. Грузовой массыына кузовын тобус-толору киһи, оҕо бары киирэн ирэн, үһүн айантан көһүйбүттэрин аһаран тахсаллара. Олор истэригэр массыына гааһыттан сүрэхтэрэ өлөхсүйэн өбүйээччилэр да тыын ылаллара. Кумах Сыһы Эбэ Хотун улахан айан суола буолан, манна баай да, дьадыаны да, үрүн да, кыһыл да, күрүөйэх хаайыылаах да, кинилэри харабыллыыр байыастар да сылдымахтаабыт аҕай сирдэрэ буоллаҕа...

Силип Сиэнин ыстатыйатын ааҕан баран бу түөлбөү уу сахалыы иитиллэн уһарыллан тахсыбыт эдьийим Өкүлүүн туһунан махтанан суруйарга сананым.

Оҕо айар дьэтигэр эдьийбинээн бииргэ өр үлэлээбиппит. Былырыын үлэлиир дьэитэ суох эрдэммит музей дьэитин өрөмүөнүгэр эдьий харчынан көмөлөспүтэ. Онон хага дьэ үрдүн, истиэнэлэрин кырааскалаабыт дьоммунаан аахсыбытым, сорох дьоммун кытары ол курдук күн бүгүнгэ диэри аахсыбакка сылдыбын. Онтон үлэбэттэн ууратаары

түптэ-түрүлүөн үрдүгэр сылдыбытым. Сыһыа улаханньык ыалдын уурайбытым. Ону босхо үлэлэппит дьонум өйдүүлэр ини.. Эдьийим барахсан аны ыалдыа сыттаахпына кэлэн харчынан көмөлөстө. Онно санаатым, сиэннэрэ Дьокуускайга эмиэ элбэх киһини үлэлэтэн-хамнастан, меценаттарынан аатыраллар, араас бириэмийэлэргэ тиксэллэр. Кэлин Ил Дархантан «Гражданская доблесть» анал бэлиэҕэ тигистилэр. Ити буолара буолуо дии, танара уон оччону биэрэ диэннэрэ.

Музейга үлэли сылдыан, эдьий олус да үчүгэйдик ойуулуурун, истэнэрин, быысапкалыырын сөбүн-махтайан турабын. Ону тэнэ оройуон историятынан эмиэ дьарыктанар, Хонууга 50-60-ус

Утүө дьоннор тустарынан кэпсиибит СЭМЭНЭБИНЭ ЭДЬИЙИМ

сылларга ким ханна олорбутун кини курдук билэр киһи суох. Эдьийим дьэтигэр минньигэс астаах хаһаайка, тото аһатан баран, эбиитин дьэиэбэр эмиэ ас кэһиилэн ыгытарын сөбүлүүр. Кинилэр олорбуттара 55 сылынан, сылга биридэ бэрриллэр «Дьэиэ кэргэн килбиэнэ» бэлиэни тутуохтарын сөп этэ да, манньык үбүлүөйдэринэн сибээстээн биэрэххэ да баара. Дьон үтүөтэ кэмигэр сыаналанара буоллар, бэрт буолуо этэ диэн саныыбын... Ол гынан

баран, аны докумуоннара тийбэт аатыран оннук ыал бэлиэни биэрбэтиллэр диэн хомойоро сөптөөх.

Күндү дьоммутун Акулина Сэмэнэбинэни уонна Алексей Егоровиһы ыал буолбуттара 55 сылынан уонна кинилэр сиэннэрэ «Оскар» бириэмийэҕэ тиксбиттэринэн итиитик-истинник эбэрдэлибин. Эһиги үтүө санаабыгыгар махтанабын, эһигинэн киэн туттабын.

**С. С. СОРКОМОВ,
оройуоннааҕы кыраайы үөрэтэр
музей урукку дириэктэрэ.**

Хаартыска Соркомов С.С. архыбыттан ытылынна.

Тыа сирэ

ЭДЭРДЭР, КЭТЭХ ХАҤААЙЫСТЫБАНЫ ТУТУН

Индибир нэһилиэгэр урут таба, ынах сүөһү иитэр дьон элбэхтэрэ. Билигин да үлэли үөрүйэх буолан син балачча иитэллэр. Ол курдук урут «Муома» сохуос Үрүйэ Төрдүгүэһи отделиенигыгар ыанньыксыттаабыт, субан сүөһү, ньирэй көрбүт туруу үлэһит удьуордаах Атласова Альбина Егоровна кэтэх хаһаайыстыбалаах. Кини аҕата Егор Алексеевич Атласов элбэх сүөһүнү, сибининьэ иитэрэ. Эдэр сааһыгар Егор Алексеевич биэс кыра оҕолоох тулайах хаалбыта. Ийэлэрэ эрдэ олохтон туораабыта, анардас аҕа оҕолорун барыларын сүһүөхтэригэр туруорбута, үлэһит, үөрэхтээх дьон буолбуттара. Кыра саастарыттан үлэли үөрэнэн сатаабаттара диэн туох да суох.

Уолаттар бары ыал буолан, оҕолонон-урууланан, дьэ-уот туттан, бөһүөлөккэ ытыктанар ыал буолан олоролор. Манна кытыгыгар аҕалара Егор Алексеевич көмөгө, үтүөтэ элбэх, умнулубат. Кини оҕону итиигэ тус бэйэтэ холобур буолара. Оҕолоро бары наһаа дьаһаллаахтар, кыра эрдэхтэриттэн харыстыы, сууһа-сото сылдыарга аҕалара иппитэ, үөрэппитэ.

Кыра кыһа Альбина Егоровна кыра

эрдэбиттэн сүөһү үлэтин билэр буолан, үөрүйэх. Бу идэтин салбаан элбэх ынах сүөһүнү иитэр. Отугар дьүөгэлэрэ тэннэ сылдыаллар. Манна убайдара Александр, Егор Атласовтар көмөлөрө улахан. Альбина Егоровна үтүө, сүөгэйэ, кыһын тон үтүө дэлэй, быстыбат, куруук баар. Бөһүөлэгин дьонун кыһыннары тон үтүгүнэн хадабалыр.

Кини сүөһүгэ үчүгэй илиилээх, аһылыгын табар, уопут бөбөтө, сүөһүлэрэ наһаа төрөлкөйдөр, эмистэр. Аҕатын кытта өр бииргэ олонорон, элбэххэ үөрэммитэ. Оҕонньор наһаа ыраас, чочуонай киһи этэ. Егор Алексеевич сааһын тухары лесниктээбитэ, бизнсийэҕэ тахсан да баран доруобуйата кыайарынан үлэлиирэ, нэһилиэк олохтоохторуттан ирдэбилэ улахана. Ол курдук уокка оттор маһы, дьыалабыай маһы барытын мутугун хомуйтаран, сириин ыраастатан бэлэмнэтэрэ. Мас кэрдэр ордер хайаан да биэрэрэ, сириин ыһан ыгытара. Бөһүөлэгин тулатын олус харыстыыра, чугастан биэрбэт этэ, ол курдук ойуурун-тыатын чөл туруктаах хаалларарга кыһанара. Чугас эргин маһы кэртэрбэт этэ, бөбү-сыһы мээне кутары олох сөбүлээбэтэ. Ол иһин

кини уолаттара, оҕолоро аҕаларын туйаҕын хатаран наһаа ыраастар, чэнчистэр. Кыргызтара эмиэ оннуктар.

Эдэр дьон тыа сиригэр олохсуйан олороругар, сүөһүнү тутарыгар, атахтарыгар турарыгар биһиги Альбинабыт үтүө холобур буолар. Бэйэ илиитин иһиттэн тахсар үрүн ас, эт чахчы ыраас, битэмийиннээх буоларын, ордук сыаналанарын кини үчүгэйдик билэр. Ыччаттар, үтүө холобур батыһын.

А. ВАСИЛЬЕВА.

Буор Сыһы.

Муома орто оскуолатын 90 сылыгар

ДЬОҢУН КИНИГЭ

Бирир үөрэх дыыла бүтэн, тинэх чуораан чугдаарда. Сотору оскуоланы үөрэнэн бүтэрбит ыччат дьон олох киэн аартыгар үктэниэхтэрэ.

Быйыл Муома орто оскуолата тэриллибитэ 90 сыла үөрүүлээхтик бэлиэтэнэн ааспыта, ыраактан-чугастан манна үөрэммит дьон-сэргэ махтал тыллардаах суруктара кэлбиттэрэ. Буолумуна, оскуола өр сылларга оройуонна соботох орто оскуола буоллаба, оройуон эдэр ыччата мантан кынат үүннэрэн, олох киэн суолугар кирирдэ.

Бу үөрүүлээх күннэргэ бирир үтүө сонунунан орто оскуола историятын музейн үлэһиттэрэ, оройуонна киэнник биллэр оҕону иитии-үөрэтии энтузиастара РФ үтүөлээх учуутала А.Г. Степанова, СӨ үөрэҕириитин үтүөлээх үлэһитэ А. И. Никулина хомуйан онорбут «О школе с любовью» дьонун кинигэ – ахтыылар хомурунньуктара бэчээттэнэн тахсыбыта буолбута. Манна оройуон олохтоохторо – урукку үөрэнээччилэр, араас сылларга үлэлэн ааспыт учууталлар «Индибир уоттара» хаһыакка тахсыбыт, оскуола түмэлигэр кирибит ахтыылары түмүллүбүттэрэ, кинигэ оскуола урукку үөрэнээччилэрэ, учууталлар уонна төрөппүттэр хомуйбут үптэринэн бэчээттэнэн күн сири кербүтэ. Оскуола туһунан бэртээхэй өссө бирир дьонун кинигэ баар буолла. Оройуонна үөрэҕириити сайдытын, Муома орто оскуолатын тустарынан кинигэлэр өссө да бэчээттэниэхтэрэ. Кинилэр ортолоругар бу дьонун кинигэ үйэлэргэ сүппэт өйдөбүннүк, маннайгы хараначчы быһытынан суолтата өссө үрдээн иһиэбэ. Кинигэ туһунан тус бэйэм санааларбын кылгастык бэлиэтиэм.

Кинигэ икки түһүмэхтээх. Маннайгы «Учитель, перед именем Твоим» түһүмэххэ 90 сылларга үлэлэн, олон ааспыт, билигин айа-тута сылдар учууталлар тустарынан билсэбин. Үөрэҕириити Муома тарбатыспыт М.И. Эверстов, С. С. Макаров, И. И. Седалишев, И. А. Ошустанов, А. В. Хонехова, Г. Ф. Степанов, А. Е. Чичигинаров, Г. М. Калугин, Г. И. Попов, С. С. Дьячковская, Е. И. Собакин, А. И. Неустров уо. д. а. тустарынан иһирэх ахтыылар кирибиттэрэ кинигэ ис хоһоонун байыталлар, оччотооҕу сэдэх хаартыскалар толорон биэрэллэр. П. Г. Белолубская, А. Ф. Старков, Д. В. Кириллин, И. С. Старков, Н. А. Черемкин-Байды, А. И. Черов, Г. К. Аммосов, С. М. Малгаров ахтыылары баай ис хоһоонноохтор, элбэи кэрэһилиллэр. Оройуон киэн туттар аба көлүнэ учууталлара киэнник сырдатыллыбыттар. Кинилэр ортолоругар олоҕун Муома оҕолоро үөрэхтээх дьон буола улааталларыгар анабыт Н. А. Коростелев, үөрэх салаатын сэрбиэдиссэйдэрэ Д. Н. Черемкин, И. А. Неустров, В. А. Степанов, оҕо аймак кутун туппунт учууталлар В. Д. Жирков, Н. И. Слепцов, П. С. Троев, А. Н. Черемкина, В. Н. Черемкина, М. И. Соркомова, М. Д. Габышева, С. Г. Васильев, А. Ф. Неустроева, И. А. Старков, М. Г.

Сидорова, Н. Н. Сукуева, О. Ф. Слепцова, Т. В. Бечехова, Л. С. Баишев, Т. Г. Коршикова, В. В. Жиркова, А. В. Карпов, А. Г. Степанова, А. В. Старкова, С. Г. Дмитриева, В. А. Никулина, П. Д. Соркомова, Я. П. Рожина, Н. В. Никулина, И. Е. Соркомова, Л. И. Новикова, Т. К. Сидоренко, С. С. Захарова, Г. С. Попова, Т. Х. Васильева, Н. И. Баишева, А. И. Никулина, Н. Д. Васильева, М. И. Винокурова, Т. Д. Андреева ааттара кыһыл көмүс букубаларынан суруллубут. Өссө бири бэлиэтиэм этэ – учуутал туһунан икки-үс ахтыы кирибитэ кини туһунан өйдөбүлү кэнэтэр, эбэн биэрэр, киһи быһытынан майгытын, кыабын арыйар. Сыл-күн ааһан иһэр, кинилэргэ үөрэммиттэр олох сокуонунан аҕыйаан иһэллэр, оттон кинигэ суруллубут суоруллубат, үйэлээх өйдөбүл буолан сүппэт, оспот. Кинигэ суолтата, мин санаабар, итиннэ сытар.

Кинигэ иккис түһүмэҕэ «Школьные годы чудесные» диэн ааттаах. Манна эмиэ аба саастаах көлүнэ үөрэнээччилэр ахтыылары баһыйа кирибитэ кэрэхсэнэр. Кинигэни хомуйааччыларга махтанаахха эрэ сөп. Бүгүн кирибэтэхтэринэн, аны ким хомуйуй. Манна 1938-1939 с.с. үөрэммит Соболюхтон Г. К. Соркомов, сэри ыар сылларыгар Хонууга үөрэммит, САСР үтүөлээх учуутала, Россия суруйааччыта Е. Н. Бокова (Слепцова), олоҕун оҕо анаабыт учуутал П. П. Хабарова, Герой-ийэ Е. Е. Никулина, СӨ үтүөлээх бырааһа М. В. Старкова, тыыл бэтэрээнэ М. И. Ефимов, Муома оройуонун бочуоттаах олохтоохторо суруналыс С. Г. Уваровская, Д. И. Слепцов, СӨ үтүөлээх зоотехника, оройуону кэккэ сылларга салайсыбыт В. Г. Корякин, оскуоланы 1955 с. бүтэрбит Е. И. Соркомова, механизатор А. И. Черов ахтыылары элбэи кэспиллэр, оччотооҕу олоҕу, үлэни тыыннаан биэрэллэр, оскуолатаабы учууталларын, доботторун көрдөрөллөр. Итинтэн салгы оскуола араас сыллардаабы выпускниктара Н. Г. Хабаров, С. А. Соркомов, В. Р. Аммосов, Л. Г. Степанова, В. Е. Максимова, В. В. Жиркова уо. д. а. ахтыылары кирибиттэр.

Кинигэ оройуонна пионерскай хамсааһын сайдыыта киэнник сырдатыллар. Маннайгы учууталлартан баһаатайдаабыт С. С. Макаров, өр сылларга пионерскай хамсааһын активисткалара Н. Н. Сукуева, Н. С. Слепцова, Е. Д. Старкова туһунан

ахтыылар ону толору көрдөрөллөр. Оҕо аймакха үөрэнэр кыабы биэрбит, иппит оччотооҕу интэринээт үлэти бэрт истинник ахтылар. Ол курдук СӨ културуатын үтүөлээх үлэһитэ П. Н. Старков, педагогическай үлэ бэтэрээнэ А. В. Иванова, СӨ үөрэҕин туйгуна, суруйааччы А. С. Владимирова-Хабарова, о. д. а. махтал тыллардаах ахтыылары кирибиттэр.

Оскуола үөрэнээччилэринэн суон сурахтанар. Муома орто оскуолатын үөрэнэн бүтэрбит, лирик-поэт, суруналыс Т. Е. Черемкин-Толомон, эвен маннайгы учуонайа, поэта В. Д. Лебедев, технической наука кандидата С. П. Шкулев, юридической наука доктора, СӨ норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ В. П. Данилов, психологической наука кандидата И. П. Хабаров, Россия суруйааччыларын союһун чилиэннэрэ М. П. Федотова-Нулгынэт, Е. Н. Бокова, дойду, өрөспүүбүлүкэ, оройуон сайдыытыгар үтүө суобастаах үлэлэринэн кыттар үгүс ахсааннаах урукку үөрэнээччилэр, үөрэх туйгуннара, үөрэммит, олох киэн аартыгар сирдээбит оскуолаларын аатын үөһэ тушпунтара, тутталар. Кинилэр ахтыылары кинигэни кизэргэтэллэр. С. С. Захарова тэрийбит «Айан» туркулууба оҕолор сүрэхтэригэр төрөөбүт дойдуга тапталы иитэр историята киэнник сырдатыллыбыт.

Элбэх да ахтыылары үөрэнэн-үлэлэнэн ааспыт оҕолор, учууталлар суруйбуттар. Хас бирирдии ахтыыга оскуолаба, доботторугар, кэллигэлэригэр анаммыт сырдык тыллар олус долгутуулаахтар. Үгүс хаартыскалар оскуола олоҕун, үлэтин чопчулаан, кэнэтэн кэспиллэр.

Олус үчүгэй, ис сүрэхтэн оһоһуллубут кинигэ Муома орто оскуолатын араас сылларга бүтэрбит көлүнэлэргэ соһуччу, күндү бэлэх буолла. Оройуонна үөрэхтээһин сайдыыта олохтоохтук көстөр. Маннык дириин ис хоһоонноох кэрэ кинигэни хомуйбут оскуола музейн үлэһитэригэр А. Г. Степановаба, А. И. Никулинаба, оскуола кэлэктибибир (дир. В. В. Тихонова), оскуола выпускниктарыгар, оройуон бары олохтоохторугар махтал истин тыллара ананаллар.

Кинигэ дизайна олус табыллыбыт. Бүгүнгү оскуола олоҕун өгнөөх хаартыскалар көрдөрөллөр. Үбүлүйдээх сыл кылаастарын толору хаартыскалара үйэтитиллибиттэр. Кинигэни онорооччулар «Көмүөл» кинигэ кыһатын кытта (дир. Б. И. Павлов) ыкса сибээһи туһунан үлэлэббиттэр, кыһа үлэһитэригэр ол иһин махтал истин тылларын тизрдэллэр. Кинигэ 42 усул. бэчээтинэй листээх, 200 экземплярдаах.

Бүтэһик сирэйгэ араас сыллардаабы оскуола хаартыскага угуллубут. Бүгүнгү сана оскуола Муома ыччатын киэн билиигэ угуйа-ыныра турар. Олох сайдар, олох салбанар.

Муома орто оскуолатын, оройуонна үөрэҕириити историятын сырдатар кинигэлэр ортолоругар бу кинигэ сүдү суолтата өрүү инники сылдыһаба.

Раиса БЫЛБАНАЕВА.

ПОЖАРНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В ДЕТСКИХ ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ ЛАГЕРЯХ

Ответственность за пожарную безопасность детского оздоровительно-образовательного лагеря (далее – «лагерь»), соблюдение требований противопожарных правил и своевременное выполнение противопожарных мероприятий в соответствии с Федеральным законом от 21 декабря 1994 г. № 69-ФЗ «О пожарной безопасности» и ППБ-01-03 несет персонально директор лагеря. Ответственность за пожарную безопасность отдельных помещений, соблюдение требований противопожарных правил и своевременное выполнение противопожарных мероприятий в них несут должностные лица (воспитатели, вожаты, руководители кружков детского творчества, заведующие столовой, складом и т.п.), на которых эта ответственность возложена в соответствии с приказом директора. Лица, ответственные за противопожарное состояние объекта, за нарушение требований пожарной безопасности, а также за иные правонарушения в области пожарной безопасности могут быть привлечены к дисциплинарной, административной или уголовной ответственности в соответствии с действующим законодательством.

Требования правил пожарной безопасности к территориям, зданиям и помещениям летних оздоровительных лагерей:

1. Территория должна постоянно содержаться в чистоте. Сгораемый материал, опавшие листья и сухую траву следует регулярно убирать и вывозить с территории.
2. Дороги, проезды, подъезды и проходы к зданиям и открытым водосточникам, используемые для пожаротушения, подступы к пожарному

инвентарю должны быть всегда свободными, содержаться в исправном состоянии.

3. О закрытии дорог, отдельных участков или проездов, необходимо немедленно сообщать в районные пожарные части.

4. Территория летнего оздоровительного лагеря должна иметь наружное освещение, достаточное для быстрого нахождения противопожарных водосточников. По периметру лагеря, который находится в лесном массиве, необходимо выполнить минерализованную полосу шириной не менее 3 метров.

5. Деревянные здания для летнего детского отдыха должны быть одноэтажными. Все помещения летних оздоровительных лагерей необходимо оборудовать автоматической пожарной сигнализацией, системой оповещения в случае пожара и телефоном, которые должны находиться в исправном состоянии.

6. В чердачных помещениях не разрешается производить сушку белья, устраивать складирование сгораемого материала, применять для утепления перекрытий стружку, опилки и другой горючий материал.

7. Расстановка мебели в помещениях летних оздоровительных лагерей не должна препятствовать эвакуации людей и проходу к средствам пожаротушения. Здания для летнего детского отдыха должны иметь не менее двух эвакуационных выходов непосредственно наружу. Эвакуационные проходы, выходы не должны загромождаться какими-либо предметами и оборудованием.

8. В каждом летнем оздоровительном лагере должен быть установлен строгий

противопожарный режим. С этой целью руководителем объекта разрабатывается инструкция, определяющая круглосуточное дежурство обслуживающего персонала без права сна в ночное время, порядок обесточивания электрооборудования, осмотра и закрытия помещений.

9. На случай отключения электроэнергии, у обслуживающего персонала должны быть электрические фонарики, не менее одного на каждого работника дежурного персонала.

Правила противопожарной безопасности.

1. Необходимо знать план эвакуации спального корпуса. В случае обнаружения признаков возгорания немедленно покинуть здание и сообщить любому взрослому.

2. Запрещается разводить огонь в помещениях, на территории лагеря и в походах.

3. Не разрешается пользоваться электроприборами без разрешения вожатого.

4. В лагере курить запрещено.

5. Легковоспламеняющиеся предметы следует сдать на хранение вожатым.

6. Не разрешается трогать провисающие, торчащие провода. О наличии таких проводов следует сообщить вожатому.

Д. М. СЛЕПЦОВ,
главный государственный инспектор
Момского района по пожарному надзору
УНД и ПР ГУ МЧС России по РС (Я).

М.И. СТАРКОВА,
инструктор по противопожарной
профилактике ОГПС РС (Я) № 22
по МО «Момский район» ГБУ
РС (Я) «ГПС РС (Я)».

8 июня — день Социального работника

Уважаемые работники социальной защиты Момского района!

От всего сердца поздравляем вас с профессиональным праздником!

В социальной профессии нет случайных людей. Работа с населением требует терпения, чуткости, человеколюбия.

Особую благодарность хотим выразить начальнику социальной службы Фёдорову Прокопию Семеновичу. Благодаря Вашей вниманию, сочувствию и заботе, мы живя в с.Хонуу всегда получали реальную поддержку.

От имени всей нашей семьи желаем Вам здоровья, благополучия и счастья.

Семья Г. Н. Слепцовой из г. Якутск.

**ИНДИГИР
УОТТАРА**

2020 сүл иккис
агарыгар сурутук

Тэрилтэлэргэ – 1320 солк.
Биирдиилээн дьонно – 660 солк.

*Хаһыакка сурутууну Евдокия
Ивановна Слепцова ытар,
эбэтэр редакцияҕа кэлэн
суруйтарыахха сөп.*

Чуолкайдааһын

Хаһыат 44 №-гэр «Улуу Кыайыыга анаар» матырыйаалга «Аҕа дойдуну көмүскүүр сэри сүлларыгар Муома дьон» диэн номинацияҕа Хабытова Валерия (СОО)» диэни **Хабытов Валерий** диэн көннөрөн аабыллыахтаах. Автор бырастыы гынарыгар көрдөһөр.

Редакция.

Кэриэстэбил**ЭЙЭБЭС ИЙЭБИТ, ЭБЭБИТ, ХОС ЭБЭБИТ ЭТЭ**

Тапталлаах ийэбит, эбэбит, санаспыт, эдьийбит **Слепцова Дарья Васильевна** биһиги кэккэбитигтэн ыарахан ыарыыттан барбыта б. дь. бэс ыйын 6 күнүгэр 40 хонуга буола оуста.

Кини Соболюох нэһилиэгэр Атласов Василий Васильевич – Олонхот Баһылай дьэиэ кэргэнигэр төрөөбүтэ. Ийэтэ Варвара Мироновна Калинин аатынан холкуоска бастыг ыанныксыт этэ.

Даарыйа үс сааһыгар ийэтэ өлөн, түөрт оҕо тулааһа хаалбыттар. Онтон ыла аймахтарынан, Хонууга быраастарга уонна учууталларга оҕо көрөн, сайын пионерскай лаабырга, кыһын соробор интэринээккэ олохон, сэрий кэннинээби ыарахан, ачык олобу билбитэ. Онтон сэтгис кылаас кэнниттэн тыа хаһаайыстыбатын техникумугар үөрэнэ кирибитэ. Муомаҕа специалист буолан, бэтэринээр идэтин баһылаан кэлбитэ. Ол сағана Муомаҕа сүөһү араас ыарыта атаһыт, бруцеллез, чесотка, модьун уо. д. а. элбэхтэрэ. Аны сезон аайы прививка бөҕө ытыллара. Командировкаҕа сылдьан тымныйан, инсуллаан ыараханнык ыалдьан, суорбан-тэллэх киһитэ, инбэлиит буолбута. Ол да буоллар санаатын күүһүнэн атаһар туран, ветлабораторияҕа лаборанынан кириэн, биэсийэбэ тахсыар дьэри, онтон салгыы өр үлэлэбитэ. Лаборатория дағаны олус

түбүктээх, эппитинэстээх үлэ. Абый, Муома сүөһүлэрин анаалыстара, сөптөөх диагноз туруоруу – бу лаборатория сүрүн үлэтэ. Дарья Васильевна бу түбүктээх, эйэлээх коллективка үйэтин тухары үлэлэн, добордоһон кэлбитэ. Муоматааҕы ветеринария үлэһиттэрэ, салайааччылар билигин да кырдыаҕастарын умнубаттар, бэлиэ күннэргэ грамота, бэлэх аҕалаллар, үөрүүлэх да, хомолтоох да түгэннэргэ түмсүүлээхтэрэ барыбытын үөрдэр. Биһиги ветеринария кэлэктиибигэр улахан махталбытын тиэрдэбит.

Даарыйа олохун аргыһа Слепцов Иван Афанасевич лесопункт тэриллиэбиттэн ыһыллыар дьэри (1992 с.) бастыг тракториһынан үлэлэбитэ. Ийэбит, санаспыт Даарыйа үс оҕону төрөтөн, улаатыннарар, сүөһү итэн, теплица, оҕуруот олордон, көрөн, сирдээби аналтын толору толорон биһиги кэккэбитигтэн туораата.

Күндү киһибит, ийэбит, эбэбит, эйэбэс сыһыаныг, Эн илинг, санаан сылааһа биһиги өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр өрүү тыыннаах буолуоҕа.

Быдан дьылларга быраһаай.

Оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ, кийиттэрэ, бырааттара, балтылара, күтүөттэрэ, бары аймахтара.

«Муома» айылҕа пааркатын кэлэктиибэ бириг үлэлэбит кэлигэбит

ВОЖЖОВА София Егоровна

ыараханнык ыалдьан олохтон туораабытыгар оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дьирин кутурҕаммытын тириэрдэбит. Ыар аһыгытын тэннэ үлэстэбит.

Күндү күн-күбэй ийэбит, таптыр эбэбит, хос эбэбит, балтыбыт, эдьийбит

ВОЖЖОВА София Егоровна

б. дь. бэс ыйын 4 күнүгэр уһун, ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытын улаханник курутууһан туран бары билэр дьоммутугар, аймахтарбытыгар иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, күтүөттэрэ, кийиттэрэ, эдьийэ, балта, аймахтара.

Оҕо сааһым дьүөгэтэ, бири дойдудааһым, бириг үөрэммит, олорут, киһи эйгэтигэр уһун күмгэ тэннэ үлэлэбит кэлигэбит, үлэ бэтэрээнэ

ВОЖЖОВА София Егоровна

уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бары хаан-уруу аймахтарыгар, чугас дьүөгэлэригэр дьирин кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Ыар аһыгытын тэннэ үлэстэбит.

Ирина, Екатерина, оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Ытыктыр дьүөгэбит, үлэ бэтэрээнэ улахан дьэиэ кэргэн күн-күбэй ийэтэ, эбэтэ, хос эбэтэ

ВОЖЖОВА София Егоровна

ыарахан ыарыыттан олохтон барбытыгар эдьийиңгэр Александра Егоровнаҕа, балтыгар Аксинья Егоровнаҕа, оҕолоругар сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дьирин кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Ыар сүтүккүтүн тулуйун. Үтүө киһи туһунан өйдөбүл куруук тыыннаах буолуо.

Бэтэрээннэр улуустаағы сэбиэттэрэ.

Арчы дьэитин кэлэктиибэ ытыктыр дьүөгэбит, үлэ бэтэрээнэ, күн-күбэй ийэ, эбэ, хос эбэ

ВОЖЖОВА София Егоровна

уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, эдьийиңгэр, балтыгар, аймахтарыгар дьирин кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Ыар аһыгытын тэннэ үлэстэбит. Кытаатан тулуйун.

Күндү оҕом, кэргэним, ийэбит, эбэбит, эдьийбит, балтыбыт

ПЕТРОВА Наталья Ивановна

ыарахан ыарыыттан б. дь. бэс ыйын 4 күнүгэр олохтон барбытын дьиринник курутууһан туран бары аймахтарыгар, билэр дьонугар, бириг үөрэммиттэригэр иһитиннэрэбит.

Ийэтэ, кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, бириг төрөөбүттэрэ, Софроновтар.

Бириг үлэлэбит кэлигэбит, оҕо иһитиңгэр уһуннук үлэлэбит эйэбэс итгэччи, истин дьүөгэбит

ПЕТРОВА Наталья Ивановна

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан ийэтиңгэр Светлана Куприяноваҕа, кэргэнигэр Петр Петровичка, оҕолоругар Светланаҕа, Машаҕа, Илюшаҕа, сиэннэригэр, бириг төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар дьирин кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Ыар аһыгытын тэннэ үлэстэбит.

Наташа киһи, холку майгыта, дьонно үтүө сыһыана, эйэбэс мичээрэ сүрэхпитигэр өрүү тыыннаах буолуо.

«Кэчээр» уһууһан кэлэктиибэ.

Выражаем глубокое соболезнование Александру Васильевичу, детям Анатолию, Людмиле, Александру, Зое, родным и близким в связи с безвременной кончиной любимой матери, бабушки, прабабушки, дорогого и близкого человека

ВОЖЖОВОЙ Софии Егоровны.

Это большая утрата для всех нас. Не стало веселого, жизнерадостного человека, хорошей подруги, любимой тети.

Светлая память о нашей Софии навсегда останется в наших сердцах.

Семья Вожжовой Л. А., Нучекановой А. А., Вожжова А. Ю.

Ытыктыр эдьийбит, балтыбыт, аймахпыт

ВОЖЖОВА София Егоровна

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытыгар кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дьирин кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Ыар сүтүккүтүн тэннэ үлэстэбит.

Калугиннар, Корякиннар, Аргуновтар

Ытыктыр киһибит

ВОЖЖОВА София Егоровна

уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан оҕолоругар Анатолийга, Людмилаҕа, Александрга, Зояҕа, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бары чугас дьонугар дьирин кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Ыар сүтүккүтүн тэннэ үлэстэбит. Кытаатан тулуйа сатаан.

А. И. Вожжова дьэиэ кэргэнэ.

Таптыр дьүөгэбит, күн-күбэй ийэ, эбэ, хос эбэ, үлэ бэтэрээнэ

ВОЖЖОВА София Егоровна

уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан оҕолоругар Толяҕа, Людаҕа, Сашаҕа, Зояҕа, киһилэр дьэиэ кэргэнигэр, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, эдьийиңгэр Александра Егоровнаҕа, балтыгар Аксинья Егоровнаҕа, бары аймахтарыгар дьирин кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Ыар аһыгытын тэннэ үлэстэбит.

Дьүөгэбит барахсан үтүө майгыта, ыраас дууһата, истин сыһыана үйэ-саас тухары үтүө өйдөбүл буолуо.

Быдан дьылларга бырастыг.

З. С. Мончурина, И. Н. Слепцова, В. И. Сокоротова, киһилэр дьэиэ кэргэттэрэ.

Тэрийэччи: СӨ
Бырабытталыстыбата,
"Сахабэчээт" СӨ Судаарыс-
тыбаннай автономнай тэригтэтэ.
Таһаараччы: "Сахабэчээт" СӨ
Судаарыстыбаннай автономнай
тэригтэтэ.
677000, Дьокуускай к.
Орджоникидзе уул., 31 №-рэ, 124 каб.,
тел./факс: 8(4112)343917.
e-mail: sakhapechat@mail.ru
Генеральной дириктэр
Н. М. Стручкова.

Сибээс эйгэтин информационнай
технологияҕа уонна маассабай
коммуникацияҕа надзорун
федеральной структуратын Саха
сиринээби бырабыланынатын
20.06.2019 с. бэриллибит
сидилиэтэлиститэтин
ПИ № ТУ 14-00520

Кылаабынай редактор
М. П. СТАРКОВА.

Хаһыат нэдиэлэҕэ иккитэ тахсар.
Редакцияҕа кирибит суруктар
төнүбэттэр.

Матыйаалаҕа ахтыллар чаччылар иһин
эппитинэһин сурук ааптара сүгэр.
Ааптар суругар этиллэр санаа
хаһыат тутуһар хайысхатыттан
атын буолуон сөп.
Быллриилэр, рекламалар
ис хоһооноругар эппитинэһин
тустаах киһи сүгэр.
® Реклама быһытынан бэчээттэнэр.

Хаһыат 45 №-гэр 16 ч. илин баттанна,
17 ч. график быһытынан бэчээккэ бэрилиннэ.
Компьютернай талыта, верстка оройуоннааҕы
«Индибир уоттара» хаһыат редакциянай-
полиграфической комплекска оһоһулан
бэчээттэннэ.
Редакция, типография, таһаараччы аадырыһа:
Муома улууһа, Хонуу сэл., кап. Елкин уул. 4 №-рэ.
Кэмэйэ 1 усул. бөч. л. Тиража 360.
Сыаната дуоҕабыр быһытынан.
Телефоннара: 8(41150)2-10-21.
Электроннай почта: indigir-uottara@vandex.ru